

המוסד לביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

מקבלי תגמולים
לפי חוק
נפגעי פעולות איבה
בשנת 1997

סקר מס' 149

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון**

**מקבלי תגמולים
לפי חוק נפגעי פעולות איבה
1997**

**מאת: שולי בר
רבקה פריאור**

ירושלים, טבת התשנ"ח, ינואר 1998

ת ק צ י ר

החברת מתייחסת למספר נושאים :

- ◀ תיאור מילולי של התפתחות חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה וההגדרות לפיו.
- ◀ יצירת הקשר ואופן הטיפול בנפגעים ובבני משפחותיהם, תוך ציון מורכבות הטיפול בנפגעי איבה ושיתוף הפעולה בין הגופים השונים המטפלים בהם.
- ◀ נתונים על הנפגעים בפעולות איבה ובני המשפחה שקבלו קצבאות מהמוסד לביטוח לאומי בחודש יוני 1997, על שיעורי התשלומים ועל סוגי ההטבות המשולמות להם .

ה ק ד מ ה

מינהל המחקר והתכנון מציג לראשונה חוברת זו המתייחסת למקבלי תגמולים לפי חוק נפגעי פעולות איבה.

בחוברת מוצגת בפירוט ההתפתחות ההיסטורית של חוק נפגעי פעולות איבה על כל שלביו ומפרטת את ההטבות הניתנות לפיו.

בשל ראשוניותו של פרסום זה ניסינו להדגיש ולפרט את תחליכי הטיפול בנפגעים ובבני משפחותיהם, בנוסף להתייחסות לנתונים הדמוגרפיים של מקבלי הגמלאות. הנתונים המוצגים בחוברת מתייחסים לתשלומים שבוצעו בחודש יוני 1997.

החוברת הוכנה על ידי גבי שולמית בר, בהדרכתן של גבי ברנדה מורגנשטיין, מנהלת האגף לגימלאות ארוכות מועד, ושל גבי רבקה פריאור, מנהלת המחלקה.

תודתנו לגבי שרה גרגיי שסייעה בעריכה הלשונית ולגבי אורלי אבוטבול על תרומתה בעיצובה הסופי של החוברת.

שלמה כהן

סמנכ"ל מחקר ותכנון

תוכן עניינים

עמוד

1	חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, הגדרות ותחולת החוק
1	הגדרת פגיעת איבה
1	הגדרת הנפגע
2	טיפול בתביעה לתגמולים
2	בעיות מיוחדות בטיפול בנפגעי איבה
.4	מהלך הטיפול בנפגעי פעולות איבה
4	תחילת התהליכים
4	שיתוף פעולה בין-מוסדי
5	הטיפול הראשוני של המוסד לביטוח לאומי בנפגעי פעולות איבה
5	הטיפול בנפגעים בשלב המשבר
5	טיפול רפואי
6	תגמול בתקופת הטיפול הרפואי
6	פעולות ראשוניות כסיוע למשפחות הנספים
	טיפול לטווח ארוך: פיתוח שירות מתנדבים, קבוצות תמיכה ומעקב לאוכלוסיית נפגעי פעולות איבה
8	איתור משפחות
9	פיתוח וארגון קבוצות תמיכה
9	פיתוח מערך מתנדבים
10	איתור צרכים מיוחדים
10	חדרכה
11	
12	נתונים על נכים, נספים ותלויים כתוצאה מפעולות איבה
12	כללי
12	תקופות התפתחות החוק
15	מקבלי תגמול נכות
15	לפי גיל ומין
16	לפי מצב משפחתי
16	תהליך קביעת הזכאות ודרגת הנכות
18	שיעור התגמול
21	הטבות ומענקים לנכים

עמוד

22	הנספים ומקבלי תגמולי תלויים
22	הנספים לפי מין וגיל בשנת הפטירה
23	משפחות הנספים
24	מקבלי תגמולי תלויים
24	לפי קרבה לנספה
24	לפי מין וגיל
25	שיעור התגמול

29 **נספחים:**

נספח א':	מענקים והטבות לנכים
נספח ב':	שיקום, מענקים והטבות למשפחות הנספים
נספח ג':	רשימת פיגועים המוניים מאז אפריל 1994
נספח ד':	לוחות

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, הגדרות ותחולת החוק

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה תשי"ל 1970 חוקק על ידי ממשלת ישראל במטרה להבטיח את התנאים הסוציאליים של נפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם. חוק זה, והתקנות הנלוות אליו, מופעל על ידי המוסד לביטוח לאומי מכח החוק ובמימון אוצר המדינה ונועד להשוות את זכויות הנפגעים בקרב האוכלוסיה האזרחית עם זכויות ושירותים המוקנים לנפגעים ומשפחות שכולות שבטיפול משרד הבטחון. החוק עבר מספר גלגולים עד שהגיע למתכונתו ונוסחו הקיים היום.

חוק נפגעי איבה, התקנות וההוראות, מקנים שורה ארוכה של תגמולים, הטבות ושירותים המתבטאים הן בטיפול אישי בנפגעים ובמשפחות שכולות והן במתן תגמולים כספיים (למחיה ולכיסוי הוצאות).

הייחוד בטיפול בנפגעי פעולות איבה מתבטא בכך שנדרשת מהמטפלים נקיטת יוזמה מיידית לטיפול בנפגעים ובמשפחותיהם, תוך שימת לב מיוחדת לרגישות הצבורית הרבה הקיימת בעקבות פיגועים חבלניים ובהתחשב במעורבותם של גורמים שונים במוסד ובקהילה, שיש להם זיקה ישירה או עקיפה לאירוע.

הגדרת פגיעת איבה

- פגיעה מפעולות איבה של כוחות אויב.
- החוק אינו חל על פגיעה שבה נפגע אדם המשתייך לכוחות האויב, מסייע להם או פועל בשליחותם או מטעמם או על מנת לקדם את מטרותיהם.
- פגיעה בשגגה מידי אדם עקב פעולות איבה של כוחות אויב, או פגיעה בשגגה בנסיבות שהיה בהן מקום לחשש סביר שתבוצע פעולת איבה.
- פגיעה מנשק שהיה מיועד לפעולות איבה של כוחות אויב, או פגיעה מנשק שהיה מיועד נגד פעולה כזאת, חוץ מפגיעה שנפגע בה אדם בן 18 ומעלה בזמן שהוא עושה מעשה פשע או עובר עבירה שיש בה זדון או רשלנות פושעת.

הגדרת הנפגע

- אזרח ישראלי או תושב ישראל, בין שנפגע בישראל (או בשטחי יהודה, שומרון ועזה), ובין שנפגע מחוצה לה.

- מי שנכנס לישראל כחוק (על פי אשרה או רשיון שניתנו לפי חוק הכניסה לישראל, או מי שפטור מאשרה, כגון בעל דרכון דיפלומטי, תייר ממדינה שישראל פטרה אותה מחובת אשרה וכיו"ב) ונפגע בשטח מדינת ישראל או בשטחי יהודה, שומרון וחבל עזה.
- תושב חוץ שנפגע תוך כדי ועקב עבודתו אצל מעביד ישראלי בחו"ל (בתנאי שזהו מעביד ששר העבודה והרווחה אישר במיוחד כמעביד לצורך זה).

טיפול בתביעה לתגמולים

פגיעה מוכרת כפגיעת איבה כמשמעותה בחוק רק לאחר אישור של הרשות המאשרת, המתמנה על ידי שר הבטחון, והפועלת במסגרת משרד הבטחון. אישור זה הוא תנאי מוקדם לכל טיפול בתביעה לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה. המוסד לביטוח לאומי מטפל במימוש זכויות התובע לפי החוק רק לאחר קבלת האישור.

בעיות מיוחדות בטיפול בנפגעי איבה¹

חוק התגמולים לנפגעי איבה מחייב את המוסד לביטוח לאומי להצמדה מלאה של זכויות ושירותים הניתנים לנכי צה"ל ומשפחות הנספים במשרד הבטחון. לאור זאת אוכלוסית נפגעי פעולות איבה מתאפיינת בבעיות מיוחדות השונות מהבעיות המאפיינות אוכלוסיות אחרות המטופלות ע"י המוסד לביטוח לאומי, ולדוגמא:

1. למוסד לביטוח לאומי יש **אחריות טוטאלית** לטיפול בכל בעיה הקשורה לפגיעה של הנפגעים ומשפחותיהם.
2. **טווח הטיפול הינו לזמן בלתי מוגבל** - אין יציאת פונים מהמערכת ואין סגירת תיק. נפגעי איבה או בני משפחותיהם יכולים לפנות למוסד בכל מהלך חייהם ובכל בעיה שמתעוררת.
3. **רגישות ומעורבות ציבורית** - קיימת מודעות ציבורית גבוהה לטיפול בנפגעי פעולות איבה המתבטאת גם במעורבות התקשורת ונציגי הציבור.

¹ מתוך תזכיר שנשלח ע"י גב' אביבה אברהמי, מנהלת תחום שיקום במוסד לביטוח לאומי וגב' שולה טל, מנהלת תחום איבה, למר ישראל ערד, סמנכ"ל גמלאות ביום 3.9.96.

כמו כן שונה אוכלוסית נפגעי האיבה מהאוכלוסיה המטופלת במשרד הבטחון:

1. מדובר באוכלוסיה מגוונת המייצגת חתך של כל אוכלוסית חמדינה: תינוקות, ילדים, מבוגרים, קשישים, עולים חדשים, תיירים, סטודנטים מחו"ל ועובדים זרים. לאוכלוסיה זו צרכים שאינם מכוסים בחוראות משרד הבטחון, ולכן הפתרונות מחייבים מצד אחד הצמדות לכללי משרד הבטחון אך יחד עם זאת גמישות והתאמה.
2. לחלק מהאוכלוסיה פגיעות כפולות (כגון שכול ונכות, יתמות ונכות).

מהלך הטיפול בנפגעי פעולות איבה

תחילת התהליכים

בשונה מגמלאות אחרות המשולמות על ידי המוסד לביטוח לאומי, בהן הגשת התביעה על ידי המבוטח היא הגורם להתחלת פעילות כלשהי, הרי כאשר מדובר בפיגועי איבה המוניים, היוזמה באה מצד המוסד. פעילות המוסד מתחילה בסמוך מאד לאירוע - עם פרסום הידיעה על האירוע בכלי התקשורת. פעילות זו כוללת בין היתר פניה למטה הארצי של המשטרה בדבר אופי האירוע ופניה לרשות המאשרת לשם קבלת אישור כי הפגיעה שארעה היא אכן פגיעת איבה. דו"ח המטה הארצי של המשטרה על אירוע פעילות חבלנית עוינת (פח"ע) מכיל תאור ומקום האירוע, שמות הנפגעים ופרטיהם האישיים, במידת האפשר, וכתובת מגורים.

אם נפגע אדם בנסיבות שיש בהן יסוד סביר להניח שנפגע פגיעת איבה, רואים את הפגיעה כפגיעת איבה אם לא הוכח אחרת.

שיתוף פעולה בין-מוסדי

היות והפיגועים שונים אלה מאלה ותגובות האוכלוסייה אליהם שונות, ההתארגנות מותאמת לכל מקרה ומקרה בהתאם לאופי הפגיעה ותוצאותיה (פצועים או נספים) ובהתייחס להרכב האוכלוסייה הנפגעת. על המטפלים במוסד לביטוח לאומי להתארגן לקראת התערבות מידית, לקבוע עדיפויות במקרה של פיגוע המוני, ובמקרים מסוימים להשהות קשר ישיר עם הנפגעים או בני משפחותיהם עד לקבלת החלטת הרשות.

הטיפול הראשוני מחייב שיתוף פעולה הדוק בין רשויות שונות, כמו :

- הרשות המאשרת את האירוע כפח"ע (פעילות חבלנית עוינת) ונותנת את החלטתה ;
- שירותי חירום לטיפול רפואי בנפגעים : בתי החולים, מד"א ;
- דיווחי המשטרה על האירועים ועל הנפגעים באירועים אלה מהווים אסמכתא בידי המוסד לביטוח לאומי בעת החלטתו בתביעות ;
- מטות החירום של הרשויות המקומיות , השירותים הסוציאליים בבתי החולים, תחנות בריאות הנפש ותחנות לייעוץ פסיכולוגי-חינוכי במשרד החינוך למתן טיפול נפשי ותמיכה לנפגעים ולמשפחותיהם ;
- מזכירות הממשלה - למתן אישור על קיום הלוויה רשמית ;

- הרשויות המקומיות נושאות באחריות הכוללת של קיום הלוויות רשמיות לנספים;
- משרד התיירות וסוכני נסיעות - במקרה של תושבי חוץ שנפגעו בארץ;
- משרד הקליטה;
- משרד החוץ;
- שר העבודה והרווחה המתקין תקנות בעניינים הנובעים מסעיפי חוק התגמולים.
- בסמכותו לקבוע בצו שסעיפים שנוספו לחוק התגמולים (כפי שהוגדר בסעיף 1) יחולו על נפגעי איבה או בני משפחותיהם, ולהחיל בצו את התקנות.
- המוסד לביטוח לאומי בסניפים ובמשרד הראשי:
- ברמת הסניף - מחלקת התביעות ומחלקת השיקום;
- ברמת המשרד הראשי - מחלקת נפגעי פעולות איבה ומחלקת השיקום.

הטיפול הראשוני של המוסד לביטוח לאומי בנפגעי פעולות איבה

הטיפול בנפגעי איבה מתחלק לתקופת המשבר (עד כשלושה חודשים מאז הפיגוע) ולטיפול לטווח הארוך.

הטיפול בנפגעים בשלב המשבר

מיד עם היוודע פיגוע האיבה יוצרים עובדי השיקום בסניפים קשר עם בתי החולים על מנת לקבל מידע על הנפגעים. כעבור יום מבקרים בבית החולים פקיד השיקום (עובד סוציאלי) עם פקיד התביעות, עומדים על צרכי הנפגע מעבר לבעיות הרפואיות ונותנים מענה במקום לצרכים הדחופים והמידיים. במפגש ראשוני זה נוצר הקשר בין הנפגע ומשפחתו לבין פקיד התביעות ופקיד השיקום והוא יימשך לאורך מעגל החיים ויתפרס על פני תחומים רבים. עם יציאת הפצוע מבית החולים מקיים פקיד השיקום קשר עם כל השירותים הסוציאליים התומכים והמשלימים בקהילה.

המוסד לביטוח לאומי הכין ערכה המוגשת לנפגע המאושפז והכוללת מכתב, רשימת טלפונים בסניפים, חוברת הסברה לזכויות נפגעי איבה וטופס תביעה.

טיפול המוסד לביטוח לאומי מוגש במספר תחומים:

טיפול רפואי: הטיפול הרפואי כולל אשפוז, טיפול מרפאתי לרבות טיפול שיניים, תרופות, מכשירי עזר רפואיים, החלמה ושיקום רפואי, והוא ניתן על ידי קופות החולים על סמך אישור המוסד לביטוח לאומי שהפגיעה הוכרה כפגיעת איבה ועל סמך התחייבות כספית מן המוסד.

הטיפול ניתן באמצעות השירותים הרפואיים המוסמכים של המדינה, שהם שירותי הבריאות הממשלתיים וקופות החולים המוכרות כשירות רפואי מוסמך. עזרה ראשונה מוגשת לנפגע גם על ידי מגן דוד אדום וכל רופא או מוסד רפואי הקרובים למקום בו אירעה הפגיעה.

מימון הטיפול הרפואי כולל גם התחייבות כספית בעד אביזרים רפואיים שניזוקו בפיגוע (כמו מכשירי שמיעה, משקפיים), החזר הוצאות בעד תרופות הקשורות בפגיעה והחזר הוצאות נסיעה לצורך קבלת טיפול רפואי.

תגמול בתקופת הטיפול הרפואי

מי שנמנע ממנו לעבוד בתקופת הטיפול הרפואי (על פי תעודה רפואית) זכאי לתגמול מיוחד בתקופה זו, בתנאי שלא משולם לו שכר או פיצוי אחר באותה תקופה.

מי שעבד לפני הפגיעה יהיה זכאי לתגמול השווה לסכום הכנסתו הממוצעת בשלושת החודשים שקדמו לפגיעה (לאחר ניכוי מס הכנסה) ועד לתגמול המירבי המשולם לחייל בשירות מילואים. בכל מקרה התגמול לא יהיה קטן מהתגמול שמקבל אדם שלא עבד לפני הפגיעה.

מי שלא עבד לפני הפגיעה זכאי לתגמולים בשיעורים מדורגים לפי המצב המשפחתי, מספר הילדים וגילם, כלהלן:

- הורה לילד (אחד או יותר) עד גיל 21 110% ממשכורת עובד מדינה בדרגה 22 בדירוג המינהלי;
- מי שאין לו ילדים או הורה לילד (אחד או יותר) שמלאו לו 21 84.8% ממשכורתו של עובד מדינה בדרגה 22 בדירוג המינהלי;
- רווק שאושפז 14 יום או יותר ברציפות בבית חולים 75% מהתגמול המשולם למי שאין לו ילדים.

נפגעים בני 14 - 18, שלא עבדו בעבודה רגילה לפני תחילת זכאותם לתגמולים, זכאים לתגמול בשיעור מחצית הסכום שמקבל אדם שלא עבד לפני הפגיעה. מי שעבד בעבודה רגילה יקבל תגמול השווה לשכרו. ילדים שלא מלאו להם 14 שנים אינם זכאים לתגמול בעת הטיפול הרפואי, אך יוכלו להגיש תביעה לתגמול נכות.

פעולות ראשוניות כסיוע למשפחות הנספים

מיד עם הוודע חללי הטרור, בודק המוסד אם קיים צורך בהתערבות מיידית (כמו הבאת בני משפחה מחו"ל, טיפול בעובדים זרים ותיירים). בשבוע האבל מבקר פקיד השיקום ופקיד

התביעות בבית האבלים על מנת לסייע בעניינים כמו סדרי הלוויה, הצגת האפשרויות לסיוע מיידית, והסברת זכויות בסיסיות. ערכה הדומה לזו המוגשת לנפגעים מאושפזים, נמסרת בעת הביקור הראשוני אצל המשפחות השכולות.

המענקים הראשוניים למשפחות השכולות כוללים:

- מענק להוצאות אבל;
- מענק להוצאות קבורה;
- הבאת המשפחה השכולה מחו"ל;
- הסעת משפחות שכולות לקיום אזכרות;
- השתתפות בהקמת המצבה לנכים שנפטרו;
- השתתפות במימון חלקת קבר להורים ולא למנות;

הנצחה.

טיפול לטווח ארוך: פיתוח שירות מתנדבים, קבוצות תמיכה ומעקב לאוכלוסיית נפגעי פעולות איבה²

כאמור, הטיפול בנפגעי איבה מתחלק לתקופת המשבר ולטיפול לטווח ארוך.

הטיפול לטווח ארוך נמשך מאז תום תקופת המשבר ולאורך כל תקופת החיים. בשלב זה בדרך כלל הוגשו כבר תביעות על ידי נפגעי האיבה והמשפחות. מרבית האנשים עם נכות הועמדו לפני ועדה רפואית ונקבעו להם אחוזי נכות ומרבית הנפגעים והמשפחות השכולות אמורים להתחיל לחזור למסלול חיים.

מעתה מוקד הטיפול הינו סביב בעיות הדורשות פתרונות ארוכי טווח כגון פתרונות של בעיות דיור (לחסרי דיור או לכאלו הנדרשים להחליף את דירתם או להתאימה לצרכיהם), פתרונות של בעיות ניידות, מצוקת חובות, טיפול בהתמודדות הנפשית עם החזרה ללימודים ולעבודה, סידור ילדים ועוד. המאפיין את הטיפול ארוך הטווח הוא כי יש לפעול בהתאם להוראות משרד הבטחון המחייבות גם את המוסד לביטוח לאומי.

בשלב זה נמצאים נפגעי האיבה בקשר שוטף עם פקיד השקום המסייע להם בטיפול אישי, בפתרון בעיות יחודיות (כגון רכב, דיור וכו') וביעוץ. חלקם נמצאים בטיפול פסיכולוגי הממומן ע"י המוסד.

במידה וישנן בעיות של טיפול רפואי או של גמלה שוטפת נמצא הנפגע ומשפחתו בקשר עם פקיד התביעות.

בנוסף לכל אלה התקבלה בקיץ 1995 החלטה במנהלת המוסד להקים שירות נוסף לאוכלוסיית נפגעי פעולות איבה, שירות אשר יפתח מערך מתנדבים, קבוצות תמיכה טיפוליות ארוכות טווח לנכים, אלמנות, אחים/אחיות שכולים והורים שכולים, ומערך מעקב. ההחלטה התקבלה לאחר שרשרת של פיגועים המוניים שהבליטה את המחסור בשירותים קהילתיים אלה.

בשנת 1996 החל לפעול המערך הטיפולי שמיועד להרחיב ולחזק את הטיפול ארוך הטווח באוכלוסיית נפגעי האיבה. גוייסו 100 מתנדבים שעברו מיון וכבר משובצים לסייע למשפחות. שתי קבוצות טיפוליות נפתחו עד סוף 1997 לאחר מיון מנחים מקצועיים בעלי ניסיון טיפולי ומיון המועמדים. במהלך שנת 1997. כמו כן יגויסו בנות שירות לאומי לעזרת הסניפים והמשרד הראשי בנושאים הקשורים לנפגעי איבה.

² מתוך 'סיפורו של תיקי' - שיקום נפגעי פעולות איבה, נובמבר 1996. חמוסד לביטוח לאומי המתי לשיקום.

בשלב זה השרות כולל התייחסות למספר נושאים :

- פיתוח וארגון קבוצות תמיכה להורים שכולים, אלמנות, נכים, יתומים ואחים/אחיות שכולים ;
- פיתוח מערך מתנדבים, הדרכתם והפעלתם לטובת אוכלוסיית נפגעי פעולות איבה ;
- איתור צרכים של אוכלוסיית נפגעי פעולות איבה שאין להם מענה והצגת דרכים לפתרונם.

בשלב ראשון הוחלט לפתח מערך של השירות החדש בסניפי המוסד שבמרכז הארץ : כפר סבא, פתח תקווה, רמלה, רחובות, רמת גן ותל אביב-יפו על פי הניסיון המצטבר התרחב השירות לסניף ירושלים ובהמשך יורחב השירות לסניפים נוספים.

איתור משפחות

המטרה בשירות זה הינה ליצור קשר ממוסד של הביטוח הלאומי עם המשפחות. הקשר יופעל במספר אופנים :

1. יצירת קשר בשלושה מועדים חשובים וקריטיים מבחינה רגשית למשפחות : ראש השנה, פסח ויום הזיכרון.
2. מעקב אחר מועדים משפחתיים משמעותיים כגון נישואין ובר-מצווה, ולחבדיל, בשעת צער כמו פטירה או מחלה ממושכת.
3. יצירת קשר בזמן פיגוע נוסף שמעלה זכרונות, עם משפחות שהצליחו להגיע לאיזון לאחר טראומה שעברו ויש חשש לערעור האיזון אצלן מחדש.

פיתוח וארגון קבוצות תמיכה

קבוצות התמיכה הראשונות מתקיימות להורים שכולים ואלמנות וכן מופעלות קבוצות לנכים/ות, יתומים ואחים/אחיות שכולים. הקבוצות מהוות תמיכה חברתית ומשמשות משענת במצב שנוצר. קבוצה ראשונה לאלמנות החלה לפעול באשקלון וקבוצות להורים שכולים פועלות כבר ברחובות ורמלה. במהלך החודשים אפריל, מאי ויוני 1996 התחילו לפעול כ- 6 קבוצות תמיכה נוספות לאלמנות והורים שכולים באזורים תל אביב, רמת גן, כפר סבא ופתח תקווה. כיום (בסוף 1997) פועלות כ- 12 קבוצות בירושלים ובאזור המרכז.

קבוצות הורים, קבוצות אלמנות, קבוצות הנכים וקבוצות האחים/אחיות שכולים מונחות על ידי זוג עובדים מקצועיים. המנחים בדרך כלל הם מעובדי מחלקת השיקום של המוסד ויש גם כמה מהחוץ.

פיתוח מערך מתנדבים

גויסו כ-100 מתנדבים מאזור נתניה, כפר סבא, פתח תקווה, רמלה, רמת גן, תל אביב, ראשון לציון, רחובות וירושלים. המתנדבים הם בגילאי 21 עד 60.

נפתחו 12 קבוצות של מתנדבים באזורים השונים. את קבוצות המתנדבים מנחות בדרך כלל פקידות השיקום. תפקידי המתנדב הם מגוונים:

1. מתנדב תומך - מתנדב העורך ביקור בית פעם בשבוע או פעם בשבועיים. ביקורים אלה מיועדים ליצור קשר מתמשך עם המשפחות ויהיו עוגן תומך למשפחה לאורך זמן.
2. מתנדב יועץ - מתנדב אשר מגיע למשימה מסוימת המוגדרת בזמן. יתכן שהמתנדב היועץ ייהפך במשך הזמן למתנדב תומך.
3. מתנדב העורך סקר - סקר צרכים אצל המשפחות אשר הקשר עמן נותק.
4. מתנדבים למבצעים קהילתיים - כמו ארגון בילוי לנשים נכות ואלמנות; ארגון אירוע של בר/בת מצווה; ארגון יציאה להצגה להורים שכולים וכו';

איתור צרכים מיוחדים

שנם צרכים שאי אפשר לחזות מראש, לדוגמה:

1. מצבה קבוצתית לחללי הפיגוע באוטובוס;
 2. העלאת בעיית ארגון יציג לנפגעי פעולות איבה בפני מנהלת המוסד. הקמת ארגון כזה אושרה והחלו ההליכים ליישומה;
 3. מפגשי הורים שכולים.
- כאמור, מדובר בשירות נוסף לעבודה השוטפת המתבצעת ע"י פקידי שיקום - עובדים סוציאליים.

עובדי המוסד המטפלים בנפגעי איבה עוברים הכשרה מיוחדת לטיפול בנפגעי איבה. ההכשרה כוללת ארגון ומידע לשירותים הקהילתיים, סימולציות של פגועי איבה והתארגנות, ידע טיפולי בהפעלת קבוצות דיבוב לאחר הפיגוע ובטיפול יחודי באוכלוסיה זו.

נתונים על נכים, נספים ותלויים כתוצאה מפעולות איבה

כללי

הנתונים להלן מתייחסים לנכים, נספים ובני משפחה של נספים אשר נפגעו בפעולות איבה ואשר קבלו תגמול מהמוסד לביטוח לאומי בחודש יוני 1997. הם אינם כוללים מידע על מספר קבוצות אוכלוסייה אשר נפגעו בפעולות איבה אולם אינן זכאיות לתגמול כלשהו מהמוסד לביטוח לאומי. בקבוצות אלה נמנים:

1. חיילים שנפגעו מפעולות איבה במהלך שירותם בצבא והמקבלים גמלה משירות הבטחון ולא מהמוסד לביטוח לאומי;
2. נפגעים, ובני משפחות, שלא הגישו תביעה, או מי שקבלו תגמולים ופקעה זכאותם, או שנפטרו ואין להם בני משפחה;
3. נפגעים שנמצאים בתהליך בדיקת הזכאות. היות והזכאות לתגמול לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה נקבעת רק לאחר אישור הרשות המאשרת כי הפגיעה היא פגיעת איבה כהגדרת החוק, בירורים שונים מטעם הרשות, באמצעות המוסד לביטוח לאומי או באמצעות גורמים אחרים, יכולים לעכב את מתן ההחלטת. הליך זה, כמו גם אי התייצבות המצב הרפואי גורם לכך שמספר מקבלי תגמול הנכות לנפגעים בשנים 1997 ו-1996, עדיין אינו סופי.

בחודש יוני 1997 שילם המוסד לביטוח לאומי תגמולים ל-1,596 נכים ול-1,626 בני משפחה של נספים בפעולות איבה. מספר הנספים בגינם משולמים כיום תשלומים אלה הוא 750. הבדל זה בין מספר הנספים לבין מספר בני המשפחה נובע מכך שבגין חלק מהנספים יש יותר ממקבל תגמולים אחד (הורים, אלמנה, ילדים).

מתוך 1,596 הנכים, משולמים תגמולים ל-34 עולים (המוגדרים כמי שעלו לארץ החל מ-1990); מספר הנספים העולים הוא 38, ובגינם משולמים תגמולי תלויים ל-95 בני משפחה. פירוט הנפגעים העולים לפי שנת הפגיעה בלוח מס. 3 בנספח ד'.

תקופות התפתחות החוק

מאז 1947 ועד היום היינו עדים להתפתחויות והרחבה, הן בהגדרת הזכאים לתגמולים ולהטבות והן בסוג ואופי התגמולים המשולמים. במשך השנים ניתן להבחין במספר תקופות המאופיינות על ידי סוגי סיוע שונים.

התקופה הראשונה של סיוע לנפגעים החלה עם תום מלחמת השחרור. הטיפול בנפגעי פעולות איבה היה באחריות משרד הרווחה, ובאופן בסיסי היה דומה לטיפול בנצרכי סעד ברמת לשכות הסעד המקומיות, למרות שמקורות המימון היו כספי המדינה ולא חרשויות המקומיות.

בתקופה השנייה עבר הטיפול בנפגעי פעולות איבה למוסד לביטוח לאומי וחוקק חוק נפגעי ספר, במסגרת ענף נפגעי עבודה. ההנחה היתה שפעילות חבלנית עוינת מרוכזת בעיקר באזורי הספר של מדינת ישראל: כפרים, קיבוצים ומושבים, וחוק נפגעי ספר נתן לתושבי אזורי הספר את אותן הזכויות שניתנו למי שעבד שם, ולכן ההשוואה לנפגעי עבודה. שינוי החוק נתן לנפגעי פעולות איבה בסיס זכויות רחב יותר מזה שהיה עד אז. חוק הגמלאות לנפגעי ספר - 1956 כיסה את הנפגעים בתקופה 25/2/49 עד 3/6/67.

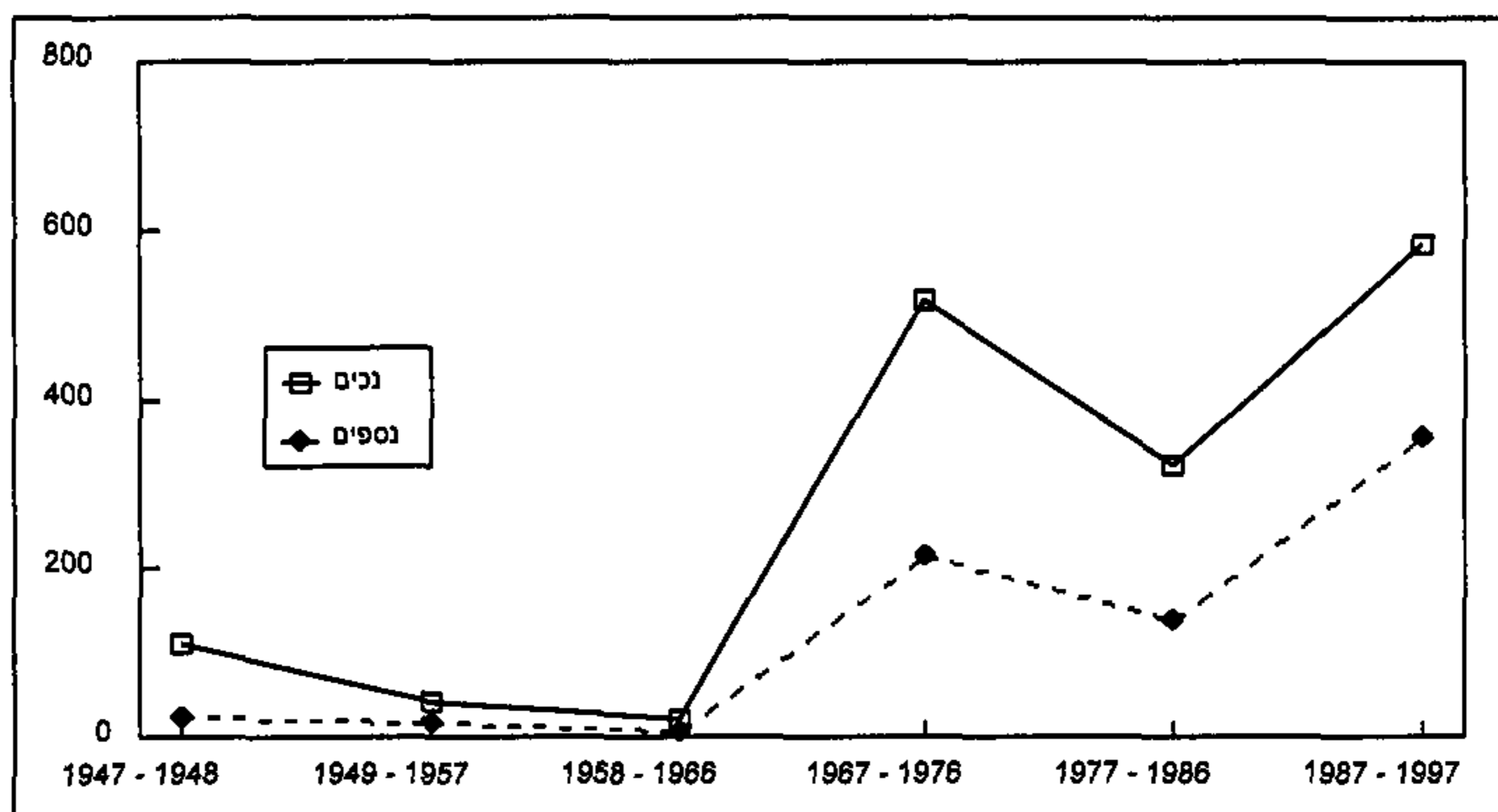
העליה בשכיחות פעולות איבה וחדירתן גם למרכז הארץ ולישובים עירוניים, הביאה לצורך בתכנית כללית שתטפל בכל סוג של פעילות חבלנית עוינת בכל אזור ובכל נפגע. חוק נפגעי פעולות איבה יצר את המסגרת לכך, והשווה את זכויות נפגעי פעולות איבה לזכויותיהם של חיילים שנפגעו במהלך שירותם הצבאי או כתוצאה מזה. הכיסוי היה רחב ועמוק יותר מזה שניתן להם במסגרת חוק נפגעי עבודה.

תקופה זו החלה לאחר מלחמת ששת הימים, ואכן, חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה אושר על ידי הכנסת בשנת 1970 והוחל על נפגעי פעולות איבה, למפרע החל מ-4/6/67. כל מי שקיבל גמלה לפי חוק נפגעי ספר, נכים ותלויים, נערכה לו הסבה לתגמול נפגעי איבה. חוק הגמלאות לנפגעי ספר בוטל ביום 1/4/82. הסכם תשי"ח - 26/3/82 נועד לכסות את מי שנפגעו בתקופה 29/11/47 עד 13/5/48. תיקון לחוק נפ"א - 1977 נועד לכסות את מי שנפגעו בתקופה 14/5/48 - 24/2/49.

בחינת התפלגות מקבלי התגמולים ביוני 1997 לפי שנת פגיעה מראה עליה תלולה במספרם החל משנת 1967. עלייה זו יכולה להיות מוסברת, בנוסף לשינויים התחוקתיים שהוזכרו לעיל, גם על ידי כך שעד שנת 1967 קיבלו חלק מהנפגעים ומשפחותיהם מענקים חד-פעמיים, כך שאינם נכללים במקבלי התגמולים היום. כמו כן גם אותם נפגעי פעולות איבה שבחרו לקבל קצבת נפגעי עבודה או גמלת תלויים בגין פגיעה בעבודה במקום תגמולי איבה אינם מופיעים בנתונים להלן.

יש גם לזכור כי עד שנת 1977, הגשת תביעה בגין פעולת איבה הוגבלה ל-12 חודשים מתאריך הפגיעה והיוזמה להגשת תביעה היתה של הנפגעים ומשפחותיהם, בעקבות פרסום בעתונות, ולכן לפני שנת 1977 יתכן שהיו מקרים של אי מיצוי בשל התיישנות, דבר שעשוי אף הוא להפחית את מספר מקבלי התגמולים.

תרשים 1: נפגעי פעולות איבה מקבלי תגמולים ביוני 1997 לפי שנת הפגיעה

תרשים 1 לעיל מציג את מספר מקבלי תגמולי הנכות והתלויים לפי שנת הפגיעה. פירוט של הנתונים (לרבות מספר הנספים המזכים בתגמול) מופיע בלוח מס. 1 בנספח ד'.

בנוסף לכל השינויים התחיקתיים שהוזכרו לעיל, בחינת מספר הנפגעים בכל שנה החל מ-1947 מצביע על תנודות במספרי הנפגעים בשנים מסוימות. תנודות אלה משקפות פעולות חבלניות קשות וחריגות. למשל בשנת 1974 היו שלושה אירועים עם מספר רב של פצועים והרוגים בקרית שמונה, בית שאן ותל אביב. בשנת 1978 היה פיצוץ בשכונת גאולה, אירוע חבלני בצפון, פיצוץ במחנה יהודה, פיגוע בשוק הכרמל, בבקעה בירושלים ובאוטובוס אל-על. בשנת 1991 עיקר הפגיעות מקורן במלחמת המפרץ שבעקבותיה הוגשו תביעות רבות לנכות. לפירוט הפיגועים ההמוניים עם מספר הנפגעים והנספים, לפי תאריך הפגיעה החל מ-4/96, ראה נספח ג'.

יש לציין כי בעוד הנתונים על מספר הנספים ומקבלי תגמול התלויים בעקבות פגיעות שאירעו בשנים 1996 ו-1997 הם כמעט מלאים, הרי המידע לגבי הנכים הינו חלקי. זאת משום שתהליך קביעת הנכות והתייצבות המצב הרפואי הינו ממושך, ולעיתים חולפים מספר חודשים עד לקביעת דרגת הנכות הסופית.

בלוח מס. 2 בנספח ד' מוצגת התפלגות של הנספים, הנכים ובני משפחה מקבלי תגמולים לפי סניפי המוסד לביטוח לאומי. ניתן לראות כי למרות שהטיפול בנפגעי איבה מתבצע על ידי כל סניפי המוסד, סניף ירושלים מטפל במספר הגדול ביותר של נפגעים במהלך השנים האחרונות.

קיימים כ-110 נכים ומשפחות נספים המקבלים תשלום בחו"ל עקב פיגועים שהיו בחו"ל או בארץ (תיירים). הקצבה וההטבות משולמים לחשבון בנק בחו"ל. הקשר עם הנכים והמשפחות הינו רציף ונעשה באמצעות השגרירויות בחו"ל ומחלקת איבה במשרד הראשי של המוסד לביטוח לאומי.

מקבלי תגמול נכות

לפי גיל ומין

לוח מס. 1 לחלן מציג את התפלגות מקבלי קצבת הנכות ביוני 1997 לפי גיל ומין. עיון בלוח מראה כי בקרב הנכים יש ייצוג גבוה יחסית של גילאי 60 ומעלה (כ-30% לעומת כ-15% בכלל האוכלוסיה). יש לזכור כי ההתפלגות בלוח מייצגת את גיל הנכים כיום ולא בעת הפגיעה: כלומר, מי שנפגע בשנת 1948 בהיותו בן 18 גילו הוא 66 כיום. כמו כן חשוב לציין, שוב, כי ההתייחסות היא אך ורק למקבלי תגמולים מהמוסד לביטוח לאומי. התפלגות הנכים משקפת את גילאי האוכלוסיה האזרחית בלבד וזאת מכיוון שאנשים בגיל צבא שנפגעו בפעולות איבה לרוב הוכרו במערכת משרד הבטחון.

לוח מס. 1: נכים נפגעי איבה מקבלי תגמולים, לפי גיל ומין - יוני 1997 (באחוזים)

נשים	גברים	סה"כ	גיל
637	959	1,596	סך הכל מספרים
100.0	100.0	100.0	אחוזים
2.7	2.6	2.6	18-1
2.5	1.1	1.7	21-19
8.3	6.7	7.3	29-22
18.1	17.7	17.9	39-30
22.6	23.0	22.9	49-40
15.5	18.7	17.4	59-50
7.2	11.1	9.5	64-60
23.1	19.1	20.7	65+

מספר הנשים הנכות נמוך ממספר הגברים, וזאת בכל קבוצת גיל: כ-40% לעומת שיעורן כ-50% בכלל האוכלוסיה.

לפי מצב משפחתי

תגמול הנכות הרגיל המשולם לנפגעי איבה אינו מתחשב במצבו המשפחתי, כך שגם אם חלו שינויים אצל הנפגע במהלך השנים אין זה מן הנמנע שהמוסד לא קיבל על כך דיווח. כלומר, אין בידינו מידע על מידת מהימנותו של נתון זה לגבי מקבלי תגמולי נכות. יחד עם זאת בחינת הנתונים שבידינו מראה כי כ-66% ממקבלי תגמולי נכות הם נשואים/ות, כ-25% הינם רווקים/ות והשאר, כ-8% הם במצב משפחתי אחר.

תהליך קביעת הזכאות ודרגת הנכות

כפי שכבר הוזכר, תנאי להתחלת הטיפול בתביעתו של נפגע הוא אישור הרשות כי פגיעה שארעה לאדם היא כתוצאה מפעולת איבה.

דרגת נכותו של נפגע נקבעת בידי ועדה רפואית הפועלת על יד המוסד לביטוח לאומי, והיא עצמאית בהחלטותיה. הרואה עצמו נפגע מהחלטה של הוועדה הרפואית רשאי לערר עליה בפני הוועדה הרפואית לעררים.

דרגת נכות יכולה להקבע לצמיתות או באופן זמני. הקביעה הזמנית מתבצעת אם אין עדיין אפשרות לקבוע סופית מה מצבו של הנפגע. אם נקבעה לנפגע דרגת נכות זמנית, הוא יוזמן, בתום התקופה שנקבעה (לא יותר משנה אחת בקביעה אחת), להופיע שוב בפני הוועדה. דרגת הנכות נקבעת לפי רשימת מבחנים הקבועים בחוק. במבחנים אלה נקבע שיעור מסוים לכל פגם. פגם שהיה לפני הפגיעה, או שנגרם אחריה שלא כתוצאה ישירה ממנה, אינו מובא בחשבון בעת קביעת דרגת הנכות. אם קיימת פגימה אחת, דרגת הנכות תהיה כדרגת הנכות של אותה פגימה.

אם קיימות מספר פגימות, מתבצע שקלול של דרגות הנכות השונות באופן הבא: דרגת הנכות הגבוהה ביותר תחושב במלואה, ודרגת הנכות שלאחריה תחושב מתוך האחוז שנותר לאחר הפחתת דרגת הנכות הגבוהה. במקרים מיוחדים, כאשר שתי פגימות או יותר מתייחסות לאיברים זוגיים, רשאית הוועדה הרפואית לחבר דרגות נכות באופן מצטבר ללא שקלול.

הן הנפגע והן המוסד לביטוח לאומי רשאים לערער על החלטת הוועדה הרפואית. ועדה רפואית לעררים מוסמכת לאשר את החלטת הוועדה הרפואית, לבטלה או לשנותה, להגדיל את אחוזי

הנכות או להפחיתם. על החלטת הוועדה הרפואית לעררים אפשר לערער בשאלת חוק בלבד, בפני בית הדין לעבודה.

בשנת 1996 נערכו בנושאי נפגעי איכה 925 דיונים בוועדות הרפואיות, ו-224 דיונים בוועדות רפואיות לעררים.

20% מהרופאים שהשתתפו בוועדות היו מתחום האורטופדיה; 18% מתחום הפסיכיאטריה, 15% מתחום הנוורולוגיה, 14% רופאי אף אוזן וגרון ו-9% רופאים כירורגיים.

לוח מס. 2. להלן מציג בפירוט את מקבלי תגמול הנכות לפי דרגת נכות.

כ-70% מכלל מקבלי תגמולי נכות הם בדרגות נכות 10 - 39. 2% הם בדרגה הגבוהה מ-100%. דרגת נכות של מעל 100% היא דרגה מיוחדת שקיימת לגבי נכי צה"ל וחלה גם על נכי פעולות איבה. דרגת נכות מיוחדת זו נקבעת לנכים קשים (מקרי שיתוקים, קטיעות, עיוורון וכוויות) שדרגת נכותם היא 100% לצמיתות או לתקופה של 36 חודשים לפחות, ומזכה את הנכה בתוספת של 40% על התגמול המשולם לו ובהטבות מיוחדות. מקבלי תגמולי נכות לפי דרגת נכות ומין, בלוח 4 בנספח ד'. מקבלי תגמולי נכות לפי דרגת נכות וגיל בלוח 5 בנספח ד'.

לוח מס. 2: מקבלי תגמולי נכות, לפי דרגת הנכות - יוני 1997

אחוזים	מספרים	דרגת נכות
100.0	1,596	סך הכל
34.3	548	18-10
35.2	562	39-19
6.4	102	49-40
9.5	152	59-50
11.2	179	99-60
1.1	17	100
2.3	36	100+

תיקון מס. 17 לחוק הנכים - 1996 קבע כי נכה שדרגת נכותו הצמיחה אינה פחותה מ-10% ואינה עולה על 19%, ישולמו לו תגמולים בדרך של מענק חד-פעמי, וזאת לגבי נכים אשר הגישו תביעה

ראשונה לתגמול טיפול רפואי החל מ- 1/1/96 . כתוצאה מכך ילך ויפחת משקלם של נכים בדרגות 10-18 אחוז מבין כלל מקבלי התגמולים.

שיעור התגמול

התגמולים המשולמים לנכי פעולות איבה נחלקים לשתי קבוצות עיקריות:

1. תגמולי נכות חודשי, שהם פונקציה של דרגת נכות בלבד.
2. תגמולים מיוחדים, שהם פונקציה של דרגת נכות ובנוסף לכך - של תנאים ייחודיים לקביעת זכאות לאותם תגמולים. בין התגמולים המיוחדים - תגמול לנכה מחוסר פרנסה ותגמול לנכה נצרך.

תגמול הנכות החדשי המשולם לנפגעי פעולות איבה הוא כפי שמקובל עבור נכי צה"ל. תגמול זה מחושב באחוזים משכר עובדי מדינה, ומתעדכן מעת לעת. עדכונים אלה משתנים לפי צווים שמוציא שר הבטחון.

בחודש 8/97 היה שכר עובדי המדינה, המהווה בסיס לחישוב התגמולים כלהלן:
דרגה 17 המהווה בסיס לחישוב התגמול הרגיל החדשי כ-2,703 ש"ח;
דרגה 22 המהווה בסיס לחישוב התגמול החדשי לנכה נצרך ולנכה מחוסר פרנסה כ-4,276 ש"ח;
דרגה 19 המהווה בסיס לחישוב התגמול החדשי לתלויים כ-3,139 ש"ח.

היום עומד התגמול על 102.8% מדרגה 17 בדירוג המנהלי למי שדרגת נכותו 100%, ומי שדרגת נכותו פחותה מ-100% יקבל תגמול בשיעור יחסי לדרגת נכותו. תשלום זה משולם למי שהוועדה הרפואית קבעה לו דרגת נכות הגבוהה מ-19%.

פרט לצווים התקופתיים שמוציא שר הבטחון, מושפעים התגמולים מכל תוספת שכר שניתנת לעובדי מדינה מכוח הסכמים קיבוציים במגזר הציבורי ומתנודות בתוספת יוקר. בנוסף לכך משתנה התגמול לאחר שמתברר, בבדיקה תקופתית הנערכת אחת ל-6 חודשים, כי התגמולים נשחקו לעומת השכר הממוצע של עובדים בשירות הציבורי.

1. תגמול נכות חודשי

החל מתיקון חוק הנכים - 1996, מי שוועדה רפואית קבעה לו דרגת נכות הגבוהה מ-19%, זכאי לתגמול נכות חדשי. לענין זה אין להבדיל בין דרגת נכות יציבה או לא יציבה. התגמול משולם מיום תחילת הנכות.

תגמול הנכות החדשי לנכים הוא אחיד. כלומר, סכום התשלום מושפע אך ורק מדרגת הנכות שנקבעה לאדם ואין כל השפעה של מצבו המשפחתי, מספר הילדים או רמת השתכרותו שלפני הפגיעה.

התפלגות הנכים לפי גובה התגמול החודשי, מוצגת בלוח.

לוח מס. 3: התפלגות הנכים לפי גובה התגמול החודשי - יוני 1997

גובה התגמול	במספרים	באחוזים
סך הכל	1,596	100.0
עד 499	540	33.8
500-999	513	32.1
1,000-1,499	245	15.4
1,500-1,999	97	6.1
2,000-2,499	77	4.8
2,500+	124	7.8

* לא נכללים בלוח תשלומים בגין זכאות לעזרת הזולת וזכאות לדמי נידות.

לפי לוח זה - 34% ממקבלי תגמול נכות חדשי מקבלים עד 499 ש"ח לחודש. 32% מקבלים עד 500 עד 999 ש"ח לחודש. 15% מקבלים מ-1,000 עד 1,499 ש"ח לחודש. 8% מקבלים יותר מ-2,500 ש"ח לחודש.

התשלום הממוצע בתגמול נכות בחודש יוני 1997 היה 1,083 ש"ח. אחוז הנכות הממוצע היה 33.

התשלום בפועל הינו גבוה ברוב המקרים מתגמול הנכות החדשי, מאחר ומצטרפות לו הטבות. כדוגמא, נכה בעל 36% נכות צמיתה, המקבל 1,100 ש"ח כתגמול החדשי, עשוי לקבל 305 ש"ח נוספים כעזרת הזולת ו-195 ש"ח נוספים עבור דמי נסיעות וכ-19 ש"ח נוספים כהחזר לשיחות טלפון, וכך, סך כל תשלומיו השוטפים יהיו 1,621 ש"ח.

ביוני 1997 היה השכר הממוצע לפי סעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי, השכר לפיו מחושבות קצבאות הביטוח הלאומי, 5,418 ש"ח לחודש.

כפי שהוזכר לעיל, בנוסף לתגמולים הרגילים, משולמות לנכים נפגעי איבה תוספות מיוחדות לקבוצות חלקיות כגון:

תוספות התגמול למבוגרים, הכוללות 3 סוגים:

א. תוספת לנכים קשישים: גבר - עם הגיעו לגיל 65 ואשה - עם הגיעה לגיל 60 זכאים לעוד תוספת בגין גיל. תוספת זו מסתכמת ב-10% על התגמול החודשי המשתלם בגין הנכות.

ב. תוספת תגמול לבני 55 ומעלה: כל נכה שדרגת נכותו היא 50% או יותר, וגילו אינו נמוך מ-55, זכאי לתוספת בין 7% ל-21% מסכום התגמול המשולם לנכה שדרגת נכותו 100%. שיעור התוספת נקבע על פי הגיל. בגיל 65 לגבר, גיל 60 לאשה, יהיה זכאי הנכה גם לתוספת לנכים קשישים כדלעיל.

ג. תוספת עקב פרישה מוקדמת מעבודה: מי שמלאו לו 50 שנה ודרגת נכותו 50% או יותר, והוא פורש מעבודתו מסיבות רפואיות (באישור רופא המוסד לביטוח לאומי) ואין הוא כשיר עוד לעבודה, יהיה זכאי לתוספת תגמול אם פגיעתו מגבילה אותו בתנועה, ובתנאי שאינו מקבל קצבת נכות מהמוסד (קצבת נכות כללית, קצבת נכות מעבודה, תגמול נכות כאסיר ציון) ושהכנסתו מכל מקור שהוא אינה עולה על כפליים השכר הממוצע במשק. שיעור התוספת המירבי הוא 69.6% משכרו של עובד מדינה בדרגה 17 בדירוג המנהלי והוא נקבע על פי הגיל. מגיל 55 יהיה זכאי נכה כאמור גם לתוספת תגמול לבני 55 ומעלה (ראה לעיל). התוספות ישולמו עד לסכום מירבי הקבוע בחוק.

תוספות התגמול למבוגרים נכללות בתגמול החדשי הרגיל.

מקבלי תגמולי נכות חדשית לפי דרגת הנכות ורמת התגמול בלוח מס. 6 בנספח ד'.

2. תגמולים מיוחדים

תגמול לנכה מחוסר פרנסה - מי שדרגת נכותו, הזמנית או הקבועה, היא 10% ומעלה, ומתקיימים בו תנאים מסוימים של הכנסה וחיפוש עבודה.

תגמול לנכה נצרך - מי שדרגת נכותו הקבועה היא 50% או יותר ומתקיימים בו תנאים הנוגעים להכנסה ויכולת להשתכר.

שיעור התגמול:

- * נשוי + ילד עד 21 שנה - 135.2% משכרו של עובד מדינה בדרגה 22 בדירוג המינהלי.
 - * רווק, מי שאין לו ילדים או מי שמלאו לילדיו 21 שנה - 121.7% משכרו של עובד מדינה.
- החל בדרגת נכות של 60% תשולם תוספת תגמול של 5% עד 20% - לפי דרגת הנכות.
כל הכנסה העולה על מחצית ההכנסה שנקבעה בחוק כהכנסה כדי מחיה תנוכה מן התגמול.

התגמול לנכה נצרך והתגמול לנכה מחוסר פרנסה משולם במקום תגמול נכות. הזכאות לתגמול תיקבע בידי ועדה מיוחדת לתקופה של שנה אחת. לקראת סוף התקופה תיבדק הזכאות מחדש.

בסוף אוקטובר 1997 היו במערכת 22 נכי פעולות איבה נצרכים ו-9 נכי פעולות איבה מחוסרי פרנסה.

הטבות ומענקים לנכים

ההטבות והמענקים המשולמים בנוסף לתגמולים החודשיים מתחלקים לשלושה סוגים: הטבות חודשיות, הטבות שנתיות והטבות עפ"י פניה.

1. הטבות חודשיות

תשלומים לעזרת הזולת

עזרת הזולת לפי משקולות, כאשר ערך משקולת ב-8/97 הינו 50.98 ש"ח.

דרגת נכות	40%-49%	4 משקולות
	50% - 59%	6 משקולות
	60% - 69%	8 משקולות
	70% - 79%	10 משקולות
	80% ומעלה	12 משקולות

נשים שמנהלות משק בית עצמאי, לא נשואות ולא גרות עם ההורים, מדרגת נכות 25% ומעלה זכאיות ל-6 משקולות.

דמי נסיעה (רגילים או מוגדלים)
גמלת ניידות

דמי ניידות לפי אחוזי הנכות וסוגי הליקויים:

רמה 1 - 851 ש"ח

רמה 2 - 932 ש"ח

רמה 3 - 1,115.37 ש"ח

רמה 4 - 1,673.52 ש"ח

רמה 5 - 1,802.25 ש"ח

רמה 6 - לעוורים בלבד - סך 1,953.51 ש"ח.

תשלום בגין שיחות טלפון

דמי כביסה

כלב נחייה לעיוור

דמי ביגוד לעיוור וכו'

2. הטבות שנתיות

מענק הבראה

החזר מס הכנסה

מענק ביגוד

מענק נעליים

מענק קרור

מענק חימום

אגרת רדיו

מענק מעליות

ציוד משתחק

3. הטבות על פי פנייה

חברות ההסברה הנשלחות במכתב הראשוני לנפגעים והמחולקות גם בסניפים מפרטות את כל ההטבות והמענקים להם זכאים הנכים. היוזמה לבקשת הטבות מסוג זה באה מצד הנכה ומשפחתו.

החזר מס קניה

החזר מס רכישה

מענק בר מצווה

החזר שכר לימוד להשכלה גבוהה

השתתפות בביטוח רפואי.

רשימה מלאה של מענקים והטבות נמצאת בנספח א'.

הנספים ומקבלי תגמולי תלויים

הנספים לפי מין וגיל בשנת הפטירה

בהתפלגות הנספים לפי מין וגיל בשנת הפטירה, בלוח מס. 4 להלן, נראה כי אחוז הנשים בין הנספים הוא כ-28%. שיעור זה נמוך משיעור הנשים בין הנכים (כ-40%) וכן נמוך משיעור הנשים באוכלוסייה (כ-50%). כמו כן שיעור הגילאים הצעירים בין הנספים גבוה משיעורם בין הנכים, וזאת כי הנכים מתפלגים לפי גילם כיום, בעוד שלגבי הנספים חושב גילם בשנת הפגיעה.

לוח מס. 4: הנספים בפעולות איבה שבגינם משולמים תגמולים ביוני 1997, לפי מין וגיל בשנת הפגיעה

באחוזים		במספרים		סך הכל	גיל
נשים	גברים	נשים	גברים		
100.0	100.0	214	536	750	סך הכל
0.9	0.6	2	3	5	עד גיל שנה
32.2	12.7	69	68	137	18-1
8.4	1.7	18	9	27	21-19
14.0	15.9	30	85	115	29-22
15.9	23.7	34	127	161	39-30
9.8	18.3	21	98	119	49-40
8.9	11.8	19	63	82	59-50
3.7	4.9	8	26	34	64-60
6.1	10.6	13	57	70	65+

משפחות הנספים

בני משפחה של נספה מוגדרים לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) תשי"א-1950. התגמולים המשולמים לבני משפחה של נספה פעולת איבה ניתנים לחלוקה למספר קבוצות, כאשר לכל קבוצה סעיף זכאות ושיעורי תגמולים שונים. התפלגות הקבוצות לפי בני משפחה היא כלהלן:

1. אלמנה עד גיל 45 (או אלמן) ללא ילד(ים);
2. אלמנה (או אלמן) ללא ילד(ים) שהגיעה לגיל 45;
3. אלמנה (או אלמן) עם ילד(ים) עד גיל 21;
4. אלמנה (או אלמן) שילדיה בגרו;
5. אלמנה (או אלמן) שנישאה מחדש וכה ילדים הסמוכים על שולחנה;
6. גרושות;
7. יתומים במצב מיוחד ואחים של נספה;
8. הורים שכולים.

מקבלי תגמולי תלויים

לפי קרבה לנספה

מלוח מס. 5 רואים כי כ-40% ממקבלי תגמולי תלויים הינם הורי הנספה, כ-27% הינם אלמנים/אלמנות וכ-23% הינם ילדי הנספים. נתון זה תואם את הממצא לפיו גיל הנספים בעת הפגיעה הינו צעיר יחסית.

לוח מס. 5: משפחות הנספים, לפי סוג התלוי - יוני 1997

סוג התלוי	מספרים	אחוזים
סך הכל	1,626	100.0
ילד	362	22.3
הורה	659	40.5
אח או סב	162	10.0
אלמנה	356	21.9
אלמן	68	4.2
אחר	19	1.2

לפי מין וגיל

התפלגות מקבלי קצבת תלויים לפי מין וגיל הינה דו-קטבית: בין הגברים ובין הנשים כאחד אחוז הגילאים הנמוכים והגבוהים בקרב התלויים הינו גבוה.

לוח מס. 6: בני משפחות הנספים, לפי מין וגיל - יוני 1997

באחוזים		במספרים		סך הכל	גיל
נשים	גברים	נשים	גברים		
100.0	100.0	499	1,127	1,626	סך הכול
23.8	26.4	119	298	417	18-1
6.2	6.1	31	69	100	21-19
0.6	0.4	3	5	8	29-22
3.0	4.3	15	49	64	39-30
11.2	6.3	56	71	127	49-40
13.8	14.4	69	162	231	59-50
9.2	7.8	46	88	134	64-60
32.1	34.2	160	385	545	65+

כחשלמה לנאמר לעיל לגבי התפלגות התלויים לפי קרבה לנספה, התפלגותם לפי מין וגיל משקפת את השיעור הגבוה של ילדים והורים בקרב התלויים.

שיעור התגמול

אלמן, אלמנה, יתומים והורים שכולים זכאים לתגמול חודשי קבוע. שיעור התגמול נקבע על פי גיל האלמן/ה, ואם יש עימם ילדים - גם על פי גיל הילדים. סכום התגמול מחושב באחוזים ממשכורת של עובדי מדינה בדרגה 19 בדירוג המנהלי, ומצורפות אליו הטבות סוציאליות כגילום חודשי.

לדוגמא: אלמן/ה שיש עמם ילד שעדיין לא מלאו לו 21 שנה יקבלו תגמול בשיעור 175.9% ממשכורתו של עובד מדינה בדרגה 19 בדירוג המנהלי. בעבור כל ילד נוסף משולמת תוספת של 11% מסכום התגמול.

באופן דומה נקבעים שיעורי תגמול לאלמן/ה שאין עמם ילדים, לפי הגיל בו התאלמנו; אלמן/ה שילדיהם בגרו; אלמן/ה שנישא/ה; תוספת תגמול לאלמנה בהריון; תוספת תגמול לאלמן/ה שהגיעו לגיל 60.

גם שיעור התגמולים החודשיים להורים שכולים מחושב באחוזים ממשכורתם של עובדי מדינה בדרגה 19 בדירוג המנהלי. לדוגמא: התגמול לזוג הורים שאין להם הכנסות שווה ל- 121.4% ממשכורתו של עובד מדינה בדרגה זו. באופן דומה נקבעים שיעורי התגמול המשולם להורים שיש להם הכנסות; להורה יחיד; להורים שיש להם ילדים קטינים; תוספת תגמול להורים

שכולים לפי גיל. לצורך קביעת הזכאות, אין רואים כהכנסה את קצבאות הזקנה ו/או קצבאות הנכות הכללית המשולמות על ידי המוסד לביטוח לאומי, וכן לא פיצויים מגרמניה המשולמים בגין נזקים לבריאות.

תוספת גמול, בשיעור של 10%, משולמת לחורים שכולים בהגיע אחד מהם לגיל 65. אב שכול שאין לו בת זוג יקבל את התוספת בהגיעו לגיל 65; אם שכולה שאין לה בן זוג תקבל את התוספת בהגיעה לגיל 60.

בנוסף לתגמולים החודשיים, משפחות של נספי פעולות איבה, זכאיות בתנאים מסוימים לתשלומים נוספים כגון:

- **הלוואות שיקום** (למשל: לפתרון בעיות דיור, לסיוע ברכישת רכב, סיוע בשיקום כלכלי, מימון פעולות הנצחה);
- **מענקי דיור** ליתומים ולאמנות; שכר דירה לתקופה זמנית לאמנות; דיור בשכירות לחורים שכולים.
- **סיוע בניידות**: רכב לשימוש אישי לחורים שכולים ולאמנות; מענק לתשלום אגרת רכב וביטוח רכב לאמנות ולחורים שכולים; מימון שיעורי נהיגה לאמנות וליתומים; הוצאות נסיעה מטעמים רפואיים לאמנות ולחורים שכולים; מענק ניידות שנתי לאמנות.
- **סיעוד**: סיוע סיעודי לאמנות ולחורים שכולים; מענק הבראה מיוחד לבני משפחה של הנספה; מימון חונכות ליתומים.
- **מענקים והחזרים**: כמו השתתפות במימון לימודים יסודיים ותיכונים לילדי חורים שכולים וילדי אלמנות; מענקי בר מצווה ונישואין ליתומים; השתתפות חלקית בביטוח בריאות; מענק לסידור משק בית; מענקים להחזר מס קניה; מענק אזכרות שנתי;
- **הלוואות וסיוע אחר לצרכים מיוחדים**: עקב מצבים קיצוניים חריפים, בלתי ניתנים לחיזוי מראש.
- **הכשרה וסיוע במימון לימודים**: מימון לימודים לאמנות, חורים שכולים, אחי נספים; חנוך יתומים במוסדות להשכלה על-יסודיים; הכשרה מקצועית והשכלה גבוהה ליתומים.

לוח מס. 7 להלן מציג את התפלגות תגמולי התלויים לפי רמת התגמול. ההתייחסות להלן היא לתגמול שמקבלות המשפחות התלויות בנספה. יש לציין כי התגמול להורים מותנה במבחן הכנסות ואילו לגבי אלמנות אין התניה כזו.

לוח מס. 7: תגמולים למשפחות הנספים, לפי רמת התגמול והרכב המשפחה - ביוני 1997

תגמול חדשי ממוצע	+6,500	- 5,000 6,499	- 3,000 4,999	-2,000 2,999	- 1,000 1,999	עד 999	מספר משפחות	מספר זכאים	הרכב הזכאים
4,353	78	326	300	118	62	271	1,155	1,625	סך הכל
5,248		218	36		3		257	257	אלמנה ללא ילדים
5,894		38			1		39	78	אלמנה עם ילד
6,813	21	1					22	66	אלמנה עם 2 ילדים
7,704	15						15	60	אלמנה עם 3 ילדים
8,500	11						11	55	אלמנה עם 4 ילדים
9,214	4						4	24	אלמנת עם 5 ילדים
									אלמנה עם 6 ילדים
11,691	10						10	68	ויותר
5,281	1	37	13				51	51	אלמן ללא ילדים
6,159	1	6					7	14	אלמן עם ילד
6,974	6						6	18	אלמן עם 2 ילדים
8,379	2						2	10	אלמן עם 4 ילדים
									אלמן עם 6 ילדים
10,339	2						2	12	ויותר
2,431		1	61	28	14	51	155	310	חורים ללא ילדים
									אם או אב ללא ילדים
2,514	1	9	129	61	33	121	354	354	ילד ללא חורים
2,797			17	18		2	37	37	זכאים
									2 ילדים ללא חורים
3,020			5			1	6	12	זכאים
									3 ילדים ללא חורים
3,803			3				3	9	זכאים
									4 ילדים ללא חורים
4,141			4				4	16	זכאים
									5 ילדים ללא חורים
4,156			1				1	5	זכאים
2,110	4	15	27	11	10	92	159	159	אח או סב
		1	4		1	4	10	10	אחר

נספחים

נספח א: מענקים והטבות לנכים

- תשלום בעבור עזרת הזולת למי שדרגת נכותו 40% ויותר;
- ציוד עזר לנשים נכות;
- ציוד למשותקים;
- ציוד לעוורים;
- ציוד לנפגעים קשים;
- סיוע ברכישת מכונית רפואית, לנכי גפיים תחתונות או בעלי דרגת נכות צמיתה של 50% ומעלה;
- דמי נסיעה למי שאינו זכאי למכונית רפואית;
- ציוד מיוחד לפגועי יד או קטועי יד;
- דמי ביגוד;
- מענק לנעליים;
- דמי חימום;
- דמי קירור;
- תשלום בעבור כלב נחייה;
- מענק מעלית;
- מענק הבראה;
- החזר חלקי של מס הכנסה;
- מענק לימודים לילדי נכים הלומדים במוסד להשכלה גבוהה;
- מענקים לרגל נישואין או כניסה לדירה;
- החזר מס קנייה ומע"ם על פריטים אישיים;
- הנחה בשכר דירה לדיירי עמידר;
- הלוואות ומענקים לדיור;
- הנחה במסים עירוניים (ארנונה);
- השתתפות בתשלום דמי ביטוח בריאות;
- פטור מאגרת טלוויזיה;
- פטור והנחות בעת רכישת דירה;
- הנחה בדמי נסיעה ברכבת;
- השתתפות בדמי התקנת מכשיר טלפון, בדמי השימוש בו ובשיחות טלפון מקומיות.

נספח ב': שיקום, מענקים והטבות למשפחות הנספים

הטבות אלו כוללות:

- תשלום למוסד רפואי או לבית אבות;
- מענק מיוחד לאלמנה בעת ההתאלמות;
- תשלום בעבור עזרה בפעולות היום-יום עקב מגבלה רפואית;
- חינוך על יסודי ליתומים;
- הכשרה מקצועית והשכלה גבוהה לאלמן, אלמנה ויתומים;
- מענק לימודים ליתומים ולבני הורים שכולים;
- שיקום כלכלי;
- עזרה ברכישת רכב;
- מענק דמי ניידות לאלמנה;
- ביטוח בריאות;
- טיפול נפשי;
- טיפול רפואי ומכשירים חשמליים;
- הנחה בשכר דירה לדיירי "עמידר";
- הלוואות ומענקים לדיור - לאלמנה והורים שכולים;
- מענק נישואין לאלמנה הנישאים בשנית;
- מענק מיוחד לאלמנה שילדיהם נישאו;
- מענק מיוחד לאלמנה שנישאו בשנית והתגרשו או התאלמנו;
- מענק דיור ומענק נישואין ליתומים;
- מענק בר מצווה ליתומים;
- מענק הבראה;
- פטור מאגרת טלביזיה;
- הנחות במס רכישה;
- פטור מאגרת העברת מקרקעין;
- פטור מתשלום אגרת משכון מקרקעין;
- הנחה בתשלום ארנונה;
- השתתפות בדמי התקנת מכשיר טלפון ובדמי השימוש בו;
- החזר מס קנייה ומע"מ להורים שכולים;
- מענקים לכיסוי הוצאות אבל.

נספח ג': רשימת פיגועים המוניים מאז אפריל 1994

7 הרוגים 39 פצועים	מכונית תופת בעפולה	6.4.94
5 הרוגים (1 חייל) 28 פצועים	פיצוץ באוטובוס בחדרה	13.4.94
2 הרוגים 13 פצועים	פיגוע בנחלת שבעה, בירושלים	9.10.94
22 הרוגים 48 פצועים	פיגוע בדיזינגוף בתל אביב	19.10.94
7 פצועים	פיגוע מול בנייני האומה בירושלים	15.12.94
19 הרוגים מתוכם 1 אזרח 66 פצועים מתוכם 8 אזרחים	פיגוע בבית ליד	22.1.95
7 הרוגים מתוכם תיירת אחת 44 פצועים	הפיגוע בנצרים	9.4.95
1 הרוג 17 פצועים	קטיושות בגליל	31.3.95
8 פצועים	קטיושות בגליל	16.6.95
6 הרוגים 33 פצועים	פיצוץ ברמת גן	24.7.95
4 הרוגים 105 פצועים	פיגוע בקו 26 בשכונת רמת אשכול בירושלים	21.8.95
20 פצועים	כביש כסופים	2.11.95
46 פצועים	ירי קטיושות בגליל	28.11.95
26 הרוגים 38 פצועים	מתאבד בקו 18, רח' יפו בירושלים	25.2.96

1 הרוג 34 פצועים	דריסה בצומת אשקלון	25.2.96
1 הרוג 22 פצועים	דריסה בצומת פסגת זאב בירושלים	26.2.96
18 הרוגים 7 פצועים	מתאבד בקו 18 ליד הדואר הראשי בירושלים	3.3.96
13 הרוגים 196 פצועים	מתאבד בדיזינגוף סנטר בתל אביב	4.3.96
כ-61 פצועים	ירי קטיושות לצפון	26.4.96-9.4.96
13 פצועים	פיצוץ בנוה שאנן	9.1.97
7 הרוגים 6 פצועים	פיגוע ירי בנהריים	13.3.97
3 הרוגים 66 פצועים	מתאבד בקפה א-פרופו בתל אביב	21.3.97
16 פצועים	פיגוע ודקירה ביפו	23.7.97
16 הרוגים כ-177 פצועים	מתאבדים בשוק מחנה יהודה בירושלים	30.7.97
4 הרוגים כ-200 פצועים	מתאבדים במדרחוב בירושלים	4.9.97

נספח ד': לוחות

לוח מס. 1: נפגעי פעולות איבה לפי שנת פגיעה - יוני 1997

נספים	נכים	שנת פגיעה
750	1,596	סך הכל
23	112	1948-1947
17	42	1957-1949
6	21	1966-1958
213	519	1976-1967
137	320	1986-1977
354	582	1997-1987

לוח מס. 2: נפגעי פעולות איבה ובני משפחות הנספים, לפי סניף - ביוני 1997

נספים	בני משפחות הנספים	נכים	סניף
750	1,626	1,596	סך הכל
61	102	139	טבריה
16	45	52	עפולה
13	19	26	נצרת
23	53	54	נהריה
19	33	18	קריות
35	81	79	חיפה
14	26	32	חדרה
28	54	59	נתניה
37	83	68	כפר סבא
28	77	63	פתח תקוה
32	96	42	רמלה
38	90	58	רחובות
10	19	17	ראשון לציון
17	42	36	אשקלון
56	73	91	תל אביב
47	76	58	יפו
32	62	108	רמת גן
188	460	486	ירושלים
41	99	93	באר שבע
15	36	17	משרד ראשי

לוח מס. 3: מקבלי תגמולי נכות, הנספים ומשפחותיהם מקבלות התגמולים, לפי שנת

פגיעה וותק בארץ - יוני 1997

שנת הפגיעה	נכים			נספים			תלויים		
	סה"כ	ותיק	עולה*	סה"כ	ותיק	עולה*	סה"כ	ותיק	עולה*
סך הכל	487	453	34	310	272	38	862	767	95
1990	51	44	7	25	25	0	50	50	0
1991	126	114	12	81	73	8	124	113	11
1992	55	54	1	28	25	3	94	84	10
1993	61	58	3	40	36	4	169	161	8
1994	89	83	6	57	49	8	180	158	22
1995	70	67	3	24	20	4	85	71	14
1996	35	33	2	44	34	10	122	96	26
1997				11	10	1	38	34	4

* הגדרה עולה - מי שעלה לארץ החל משנת 1990.

לוח מס. 4: מקבלי תגמולי נכות לפי דרגת נכות ומין, יוני 1997

נשים	גברים	סך הכל		דרגת נכות
		אחוזים	מספרים	
634	954		1,588	סך הכל
39.9	60.1	100.0		
44.6	55.4	100.0	644	10-19
42.5	57.5	100.0	464	20-39
34.3	65.7	100.0	102	40-49
31.3	68.7	100.0	150	50-59
29.8	70.2	100.0	178	60-99
57.1	42.9	100.0	14	100
19.4	80.6	100.0	36	+ 101

לוח מס. 5: מקבלי תגמולי נכות לפי דרגת הנכות וגיל - יוני 1997

גיל								סך הכל		דרגת נכות
+ 65	60-64	50-59	40-49	30-39	22-29	19-21	1-18	אחוזים	מספרים	
330	152	278	363	286	113	27	39		1,588	סך הכל
20.8	9.6	17.5	22.9	18.0	7.1	1.7	2.5	100.0		
20.5	8.5	18.3	22.0	18.8	8.1	2.0	1.7	100.0	644	10-19
23.1	9.3	18.1	18.8	19.0	6.7	1.9	3.2	100.0	464	20-39
26.5	12.7	9.8	21.6	18.6	9.8	1.0	0.0	100.0	102	40-49
16.7	8.0	16.7	35.3	12.7	6.7	2.0	2.0	100.0	150	50-59
16.9	11.8	18.5	24.2	18.5	4.5	0.6	5.1	100.0	178	60-99
7.1	7.1	21.4	35.7	7.1	14.3	0.0	7.1	100.0	14	100
22.2	19.4	13.9	30.6	13.9	0.0	0.0	0.0	100.0	36	+ 101

לוח מס. 6: מקבלי נכות חדשית לפי רמת התגמול ואחוז הנכות - יוני 1997

רמת התגמול						סך הכל		אחוז הנכות
2,500+	- 2,000 2,499	- 1,500 1,999	- 1,000 1,499	- 500 999	עד 499	אחוזים	מספרים	
124	77	97	245	513	540		1,596	סך הכל
7.8	4.8	6.1	15.4	32.1	33.8	100.0		
	0.2		0.3	15.6	84.0	100.0	643	10-19
				100.0		100.0	153	20-24
				100.0		100.0	110	25-29
			0.9	99.1		100.0	108	30-34
1.0			55.2	43.8		100.0	96	35-39
4.9			95.1			100.0	102	40-49
5.9	17.8	15.1	60.5	0.7		100.0	152	50-59
16.5	19.8	63.7				100.0	91	60-69
41.7	27.1	31.3				100.0	48	70-79
46.9	53.1					100.0	32	80-89
87.5	12.5					100.0	8	90-99
94.1		5.9				100.0	17	100
100.0						100.0	36	+ 101

ניתן להזמין פרסומים במוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון,
שד' ויצמן 13, ירושלים 91909, טל. (02)6709579
